

EKONOMIE A PRÁVA

Jméno přednášejícího

VŠE

Letní/zimní semestr xxxx/yy

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

PŘEDNÁŠKA 8

Odpovědnost za škody

Úvodní příklady

1. Cyklista a helma

- Řidič nedal při odbočování přednost a srazil cyklistu
- Způsobil vážnou újmu na zdraví – přiznaná náhrada škody 9 500 000 Kč
- Nebylo sporu, že řidič nehodu zavinil
- Cyklista neměl helmu
- Odvolací soud původní vysokou náhradu škody zmírnil o míru spoluzavinění cyklisty (10%) – žalobce se i tak odvolal
- NS dovolání zamítl - spoluzavinění platí
- Otázka: Jak řešit spoluzavinění?

Úvodní příklady

2. Pudl

- Paní venčila pudla, pustila ho z vodítka, obecní vyhláška zakazovala volné pobíhání psů
- Pudl vběhl pod motocyklistu, způsobil vážná zranění s trvalými následky
- Motocyklista jel v obci 90 km/h
- Majitelka psa byla odsouzena za trestný čin ublížení na zdraví, odvolací i NS to potvrdily.
- ÚS trestní odpovědnost zrušil
- Otázka: Jak řešit nedbalost, pokud jsou nedbalí oba?

Úvodní příklady

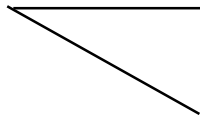
3. Jeleni v lese

- Příklad z Hessenska, 1985
- Motocyklista jel po státní silnici napříč lesem, srazil se s jelenem a utrpěl vážná zranění
- Žaloval spolkovou zemi Hessen s argumentem, že stát zanedbal přiměřenou péči tím, že v daném místě nepostavil plot
- Obzvláště hustý a temný les, ke střetům se zvěří docházelo i dříve (50-60 za poslední dva roky)
- Stát se bránil:
 - dopravní značka řidiče varovala
 - Zákon neukládá povinnost stavět plot u silnic v lese
- Soud: Nelze po státu požadovat, aby oplotit všechny cesty v lesích
- Otázka: Jak řešit zanedbání přiměřené péče?

Odpovědnost za škody

- Škůdce → poškozený
 - Náhrada škody
1. Za jakých podmínek má škůdce škodu hradit?
 2. Výše náhrady

Účely náhrady

kompensace

prevence - motivace škůdce

→ zabránit nehodám

Unilaterální nehody

- Škoda = 1 000

Náklady na péči
0
100
200
300
400

Dvě základní pravidla

- Objektivní odpovědnost - škůdce vždy odpovědný
(strict liability)
- Subjektivní odpovědnost - standard přiměřené péče
(negligence)
- $D = \text{škoda} \cdot 1\,000$

Objektivní odpovědnost

D = škoda: 1 000

Soukromé náklady péče	Pravděpodobnost nehody	Očekávaná <u>náhrada</u>	Očekávané <u>SOUKROMÉ</u> náklady škůdce
0	0,5	500	500
100	0,25	250	350
200	0,1	100	300
300	0,05	50	350
400	0,01	10	410

Škůdce: Internalizuje škodu

Subjektivní odpovědnost

standard péče = 200 ; D = 1 000

Soukromé náklady péče	Pravděpodobnost nehody	Očekávaná náhrada	Očekávané <u>SOUKROMÉ</u> náklady škůdce
0	0,5	500	500
100	0,25	250	350
200	0,1	0	200
300	0,05	0	300
400	0,01	0	400

Škůdce: Silná motivace dodržet standard

Oběť → není kompenzována

Subjektivní odpovědnost

- Subjektivní odpovědnost je převažující pravidlo
 - Jak nastavit standard?
 - Nedůvodná újma
 - Ekonomie nabízí vodítko pro standard péče
- ⇒ minimalizace celkových nákladů

Ekonomická kalkulace v pozitivním právu

Hand Formula: $B < PL$

Švédská úprava odpovědnosti:

*“Pokud soudy nemohou najít vodítko v zákoně, precedentu, nebo v jiném souboru pravidel k určení hranice přiměřené péče, **určení odpovědnosti závisí na porovnání nákladů na péči, včetně schopnosti škodu předvídat, s mírou rizika a potenciální výší škody.** Individuální okolnosti, jako implicitní souhlas, nouze či věk, se mohou brát v potaz.”*

§ 2901 NOZ: „... [povinnost zakročit na ochranu jiného] má ten, kdo může podle svých možností a schopností snadno odvrátit újmu, o níž ví nebo musí vědět, že **hrozící závažností zjevně převyšuje, co je třeba k zákroku vynaložit.**“

Subjektivní vs objektivní odpovědnost

- Rozdíly mezi ekonomickým a právním pojetím
 - Objektivní odpovědnost s možností liberace =
= subjektivní odpovědnost?

§ 2924 - Škoda z provozní činnosti

Kdo provozuje závod nebo jiné zařízení sloužící k výtěžné činnosti, nahradí škodu vzniklou z provozu, ať již byla způsobena vlastní provozní činností, věcí při ní použitou nebo vlivem činnosti na okolí. Povinnosti se zprostí, prokáže-li, že vynaložil veškerou péči, kterou lze rozumně požadovat, aby ke škodě nedošlo.

Subjektivní odpovědnost

§ 2900 - Prevence

Vyžadují-li to okolnosti případu nebo zvyklosti soukromého života, je každý povinen počínat si při svém konání tak, aby nedošlo k nedůvodné újmě na svobodě, životě, zdraví nebo na vlastnictví jiného.

§ 2911 - Domněnka nedbalosti

Způsobí-li škůdce poškozenému škodu porušením zákonné povinnosti, má se za to, že škodu zavinil z nedbalosti.

Unilaterální nehody

- Objektivní a subjektivní odpovědnost ekvivalentní, ALE...
 - „správně“ stanoven standard, náhrada
 - Náchylnost k chybám
 - Náklady sporu
 - Počet sporů
 - Informace pro škůdce (veřejný statek)

Kognitivní argumenty pro subj. odpovědnost

- Kognitivní omezení na straně škůdce
 - Info o škodách a pravděpodobnosti
 - Pravděpodobnosti: skutečné vs vnímané
 - Overconfidence vs probability weighting

Skutečná pravděpodobnost	Over-confidence	Probability weighting
0,5	0,25	0,2
0,25	0,10	0,15
0,1	0,05	0,1
0,01	0,005	0,05

Kompenzace nebo prevence?

- Kompenzace?
- Pojištění je alternativa
- Náklady \$1 transferu k poškozenému
 - Pojištění: \$0,1 - \$0,15
 - Soud: \$0,7 - \$1,5
- Prevence – jen díky odpovědnosti
- Subjektivní odpovědnost – oběť není kompenzována, pokud k nehodě dojde, ale škůdce zachoval péči

Příklad: Jeleni

- Standard péče $\stackrel{?}{=} \text{Zákonná povinnost}$
- CBA analýza
 - Hmotné škody, škody na zvěři = 120 000 ročně
 - Náklady na plot = 300 000 jednorázově
- Plot jednoznačně efektivní
- Soud zprostil stát odpovědnosti
 - Formální argument založený na absenci zákonné povinnosti
- Plot stát nakonec postavil (Coase)

Bilaterální nehody

- Péče škůdce i oběti
- 2 úrovně péče: nedbalost/péče

		Škůdce	
		Péče	Nedbalost
Oběť			
	Náklad péče	50	0
	Péče	100	
	Nedbalost	0	

- Optimum: Škůdce – péče, Oběť - péče

Objektivní odpovědnost škůdce

Škůdce

Oběť

		Péče			Nedbalost		
		50			0		
		Oček. škoda	TC	Soukromé náklady	Oček. škoda	TC	Soukromé náklady
Péče	100	50	200	(100,100)	200	300	(100,200)
Nedbalost	0	300	350	(0,350)	400	400	(0,400)

Objektivní odpovědnost škůdce

Škůdce

		Péče			Nedbalost			
		50			0			
		Oček. škoda	TC	Soukromé náklady	Oček. škoda	TC	Soukromé náklady	
Oběť	Péče	100	50	<u>200</u>	(100, <u>100</u>)	200	300	(100,200)
	Nedbalost	0	300	350	(<u>0</u> ,350)	400	400	(<u>0</u> ,400)

- Nashova rovnováha v dominantních strategiích: Škůdce – péče, Oběť – nedbalost
 - Oběť nemá motivaci vynakládat péči

Subjektivní odpovědnost škůdce

- N → hradí škodu
- P → nehradí škodu

Škůdce

Oběť

		Péče			Nedbalost		
		50			0		
		Oček. škoda	TC	Soukromé náklady	Oček. škoda	TC	Soukromé náklady
Péče	Náklady péče 100	50	200	(150,50)	200	300	(100,200)
Nedbalost	0	300	350	(300,50)	400	400	(0,400)

Subjektivní odpovědnost škůdce

- N → hradí škodu
- P → nehradí škodu

Škůdce

Oběť

		Péče			Nedbalost		
		50			0		
		Oček. škoda	TC	Soukromé náklady	Oček. škoda	TC	Soukromé náklady
Péče	100	50	200	(<u>150</u> , <u>50</u>)	200	300	(100,200)
Nedbalost	0	300	350	(300, <u>50</u>)	400	400	(<u>0</u> ,400)

- Nashova rovnováha v dominantních strategiích: Škůdce – péče, Oběť – péče
 - Škůdce: motivace dodržet standard

Bilaterální nehody – další pravidla

- Poměrná odpovědnost

§ 2918

Vznikla-li škoda nebo zvětšila-li se také následkem okolností, které se přičítají poškozenému, povinnost škůdce nahradit škodu se poměrně sníží. Podílejí-li se však okolnosti, které jdou k tíži jedné či druhé strany, na škodě jen zanedbatelným způsobem, škoda se nedělí.

- Objektivní odpovědnost s liberací díky nedbalosti oběti
- Subjektivní odpovědnost
- Rozdíl mezi ekonomickým a právním pojetím

Případ helma

- Spoluzavinění, Poměrná odpovědnost

Odvolací soud:

„...žalobce porušil svou prevenční povinnost podle § 415 OZ, jelikož musel na základě svých dlouholetých zkušeností vědět, že použitím ochranné cyklistické helmy lze předejít vážným následkům v případě dopravní nehody”

Nejvyšší soud:

“Je přitom nepochybné, že použití ochranné přilby cyklistou v silničním provozu je žádoucím a způsobilým prostředkem odvrácení, či alespoň zmírnění následků škody na zdraví v případě dopravní nehody, jak správně konstatoval odvolací soud.”

Případ helma

- Je helma optimálním standardem?
- Soud:
Snížení škody > náklady helmy
- Ekonomie:
Snížení škody x pravděpodobnost nehody [?] </> náklady

Případ pudl

- Optimální péče závisí na péči/nedbalosti druhého
- Poměrná odpovědnost
- Kdo má primární kontrolu nad škodou?
- Předvídatelnost

Případ pudl

Škůdce – majitelka psa

	Péče (50)		Nedbalost (0)		
	Oček. škoda	TC	Oček. škoda	TC	
Poškozený (motorista)	Péče (50 km/h)	50	200	70	170
	Nedbalost (90 km/h)	300	350	400	400

Případ pudl

Škůdce – majitelka psa

Poškozený
(motorista)

	Péče (50)		Nedbalost (0)	
	Oček. škoda	TC	Oček. škoda	TC
Péče (50 km/h)	50	200	70	<u>170</u>
Nedbalost (90 km/h)	300	<u>350</u>	400	400

Případ pudl a Ústavní soud

*„...Soudy, a to zejména v situaci, kdy základem zavinění je porušení obecné prevenční povinnosti, musí vzít v potaz veškeré relevantní okolnosti případu, což se v daném případě nestalo. Například závěry o tom, že stěžovatelka uvolněním psa kolizi zavinila, znamená v podstatě požadavek, že **stěžovatelka měla předvídat ne toliko účastníky provozu zákon dodržující, ale též účastníky provozu zákon hrubě porušující ...**“*

„Takový přístup ... vede ... k tomu, že se osobě z hlediska trestního práva přičtou veškeré následky jejího protiprávního jednání, byť jakkoli triviálního. To má za následek rozvolnění souvislosti mezi zaviněním na straně jedné a trestní odpovědností a trestem na straně druhé. „